

Selçuk Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi

Demirbaş No.

10721

Tasnif No.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Yıl : 1990

Sayı : 3

BUGÜNKÜ SEMÂVÎ VE İLÂHÎ KİTAPLARDA MELEKLER VE ÖZELLİKLERİ

Dr. Durmuş ÖZBEK

GİRİŞ :

Konuya geçmeden önce İlâhî ve Semavî Kitaplar ile Meleklerle İman konusunda kısaca bilgi vermemiz yerinde olur.

İlâhî ve Semâvî kitaplar, Allah Teâlâ'nın Kelâmı olup peygamberlerine ya doğrudan doğruya veya tebliğe memur ve vasıta olan bir melek aracılığı ile yapılan tebliğleridir. Başka bir deyişle Allah'ın insanlar arasından seçtiği «Nebi, Resul veya Peygamber» dediğimiz özel kişilere, kendi milletlerine veya bütün insanlara emirlerini, nehiyleirni, düsturlarını, kuralarını bildirmek üzere vahyettiği Kitaplara «İlâhî Kitaplar, Semâvî Kitaplar veya İnzal Olunan Kitaplar» adı verilir. Bu kitaplar, insanları her türlü kötülüklerden korumak; doğru ve güzel yollara götürmek için gönderilmiştir.

İslâmiyette İlâhî Kitaplar tabiriyle daha çok dört büyük kitap Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim kastedilmektedir.

1 — Tevrat : İbranice bir kelime olup, «Talim ve şariat» manasındadır. Hz. Musa'ya Tur'da vahyedilmiştir. Kur'an'da Tevrat, «Furkan» olarak da geçmektedir. Bugün Yahudilerin elinde bulunan Tevrat, Allah tarafından Hz. Musa'ya vahyedilen Tevrat değildir. Tevrat'ın insanlar tarafından değiştirilerek yazıldığını gösteren, yine Tevrat'ta bir çok işaretler var. Bunlardan bazıları kısaca şöyledir : (1)

a) Ya'kub'a İsrail denilmesi olayında «Allah'la uğraşan» veya «Allah'ı yenen» denilmesi (ki, Allah'a böyle isnatlar yapılamaz.) (2)

b) Hz. İbrahim'in karısını «Kız kardeşim diye tanıtmaması» olayını Mı-

(1) Doç. Dr. Mehmet Aydın, İslâm Dini İlmihall, Konya, 1981, s. 111 - 112; Dr. Ali Arslan Aydın, İslâm İnancıları ve Felsefesi, Ankara, 1961, s. 235-237.

(2) Tekvin, XXXV, 10.

(3) Tekvin, XII, 10 - 13.

sır'da (3), Çera'da (4) ve Gera'da (5) hemde değişik şekillerde ve yerlerde göstermesi.

c) Hz. İbrahim'in oğlu İsmail'in bir yerde küçücük bir çocuk diğer bir yerde ise 16 yaşında zikretmesi. (6)

ç) Tanrı Yehova'nın Yahudilere Mısır'dan çıkarken; komşularının mallarını çalmayı tavsiye etmesi. (7)

d) Hz. Musa'nın ölümü ve gömülüşü olayının zikredilmesi. (8)

e) Hz. Nuh'un şarap içerek sarhoş olması ve çadırında çıplak olarak oğluna görünmesi; Oğlu Ham'ın da diğer iki kardeşine haber vermesi. (9)

f) Hz. Lut'a, kızlarının şarap içirerek sarhoş etmeleri sonra da babalarıyla zina etmeleri. (10)

g) Hz. Musa'nın kardeşi Hz. Harun'un puta tapmakla vasfedilmesi. (11) ... Tevrat'ın tahrifini, değiştirildiğini açıkça gösterir.

Bugün Hristiyanlar ve Yahudiler tarafından Kutsal telakki edilen Tevrat'a Ahd-i Atik (= Eski Ahid) denilmektedir. 39 kitabı ihtiva eden Eski Ahid; Tevrat veya Tora (beş kitap), Nebiim (Peygamberlerin sözleridir. Altı ve Onbeş olmak üzere 21 kitap), Ketubim (Kitaplar: 13 kitap) olmak üzere üç kısımdır. (12)

2 — Zebur : «O yazdı, katiyetle yazdı, maharetle yazdı» manalarına gelen «Zebâre» kelimesinden alınmış olan «Zebur» : «bir yazı, bir kitap» demektir. Hz. Davud'a vahyedilen Zebur, bugün Ahd-i Atik'in içinde kısmen «Mezmurlar» adı altında bulunmaktadır. Fakat Mezmurlar'ın tamamı Hz. Davud'a isnad edilemez. Tevrat gibi bu da tahrife uğramıştır. Kur'an'da geçen Zebur'a inanmak farzdır. Bugün muhtevası hakkında bir şey bilinmemektedir. (13)

(4) Tekvin, XX, 1 - 3.

(5) Tekvin, XXVI, 1 - 9.

(6) Tekvin, XXV, 8; XVI, 16; XXI, 14 - 16.

(7) Çıkış, III, 21 - 22.

(8) Tesniye, XXIV, 5 - 12.

(9) Tekvin, IX, 20 - 22.

(10) Tekvin, XIX, 30 - 36.

(11) Çıkış, XXXII, 1 - 6.

(12) Prof. Dr. Annemarie Schimmel, Dinler Tarihine Giriş, Ankara, 1955, s. 100 v.d.; Doç. Dr. Aydın, a.g.e., s. 112 - 114; Dr. Aydın, a.g.e., s. 235 - 237.

(13) Prof. Dr. Schimmel, a.g.e., s. 117 v.d.; Doç. Dr. Aydın, a.g.e., s. 114 - 115; Dr. Aydın, a.g.e., s. 230 - 231; Şuara (26) = 196; Kamer (54) = 43.

3 — İncil : Yunanca «Evangelium»dan alınarak arapcaya nakledilen «Beşâret ve Talim» manasına gelen bir kelimedir. İncil lafzı, Kur'an'da Hz. İsa'ya vahyedilen Mukaddes Kitab'a verilen özel isimdir. Bugün Hristiyan dünyasınca Matta, Markos, Luka ve Yuhanna'nın kitaplarına «İncil» denilmektedir. Bu dört kitaptan başka, Resullerin İşleri, Pavlus (veya Pavlos), Petrus, Yuhanna ve Yahuda gibi Hristiyan İlâhiyâtçı Misyonerlerin birçok mektup ve risalelerini ihtiva eden «Dini Mecmua» ya, Ahd-i Cedid (= Yeni Ahid) adı verilmektedir. Bunların hiç biri Allah'ın Kelâmı olmadığı gibi Hz. İsa'nın da sözleri değildir. Bu durum Hristiyanlarca da kabul edilmektedir: İncil ve Mektuplar, Hz. İsa'ya inanan, O'nun peygamberlik nurundan faydalanan, ilâhî ilhama mazhar olan birer Hristiyan Misyonerlerinin, resullerinin sözleridir. Fakat buna rağmen bu kişilerce de yazılmamıştır. Yeni Ahid adı verilen Kitab-ı Mukaddes yani İncil ve Mektuplar tetkik edildiğinde içinde Allah'ın vahyi olmadığını gösteren pek çok çelişkiler görülür. Bunlardan bazıları şunlardır: (14)

a) Hz. İsa, Yahya tarafından vaftiz edilmiş ve aynı gün ayrılmışlardır. Yuhanna İncili'nde herhangi bir vaftizden bahsedilmemektedir. (15)

b) Hz. İsa'nın asıl memleketi, Yuhanna'ya göre, Yahûdiye; Matta Markos ve Luka'ya göre ise Galile'dir. (16)

c) Yuhanna'ya göre Hz. İsa, Hz. Yahya hapse atılmadan önce tebliğ görevine başlamıştır. Fakat Matta ve Markos'a göre ise Hz. İsa, Hz. Yahya hapse atıldıktan sonra tebliğ görevine başlamıştır. (17)

ç) Luka'ya göre, Hz. Meryem'in kocası Yusuf, Helie'nin oğludur. Fakat Matta'ya göre ise, Yusuf, Ya'kub'un oğludur. (18)

d) Luka'ya göre, Hz. İsa, ölümler arasından kalktığı günde veyahut ertesi günü gece kaldırılmıştır. Fakat Resullerin İşleri'ne göre ise Hz. İsa, ölümlerin arasından kalktıktan 40 gün sonra göğe kaldırılmıştır. (19)

4 — Kur'an-ı Kerim : «Kur'an», Arapça bir kelime olan «Ka-ra-a» fiilinden masdar olup «Kıraat ve Tilâvet» yani «Okumak» manasına gelmektedir. Dil bakımından «Toplamak» manasına gelen Kur'an, Hz. Muhammed'e vahyedilmiş olan Mukaddes Kitab'a özel isim olmuştur. Daha birçok isimleri de vardır. Tevrat, Zebur ve İncil'e mukabil, nazil olduğu

(14) Prof. Dr. Schimmel, a.g.e., s. 117 v.d.; Doç. Dr. Aydın, a.g.e., s. 115 - 120; Dr. Aydın, a.g.e., s. 237 - 242.

(15) Matta, III, 13 - 17; Markos, I, 9 - 12; Luka, II, 21 - 22 ve IV, 1.

(16) Yuhanna, IV, 3, 43 - 45; Matta, XIII, 54 - 58; Luka, I, V, 24; Markos, VI, 4.

(17) Yuhanna, III, 22 - 26 ve IV, 1 - 3; Matta, IV, 12 - 15; Markos, I, 14 - 15.

(18) Luka, III, 23; Matta, I, 6.

(19) Luka, XXIV, 21 - 29, 36 ve 51; Resullerin İşleri, I, 3.

tarihten bugüne kadar bir kelimesi dahi değişmeden ve değiştirilemeden İlâhî ve Semâvî hüviyetini koruyan tek kitap, Kur'an-ı Kerim'dir. Bu dayanaksız ve hoş bir iddia değil, tarihî ve ilmî bir gerçektir. Kısaca şöyle söylenebilir: (20)

a) Kur'an, Hz. Muhammed'e nazil oldukça, O, ashabına aynen yazmasını söylemiş ve öylece yazılmıştır. O günkü Kur'an ile bugünkü Kur'an arasında hiç bir fark yoktur. Hiçbir kelimesi hatta tek bir harfi bile değişmemiştir. Çünkü daima ezberlenmiş ve yazılmış olduğundan eski ve yeni nüshalar daima gözönünde bulundurulduğundan bu durum açıkça görülür. Bugüne kadar da değiştiği söylenmemiştir.

b) Kur'an, canlılığını korumuş daima tatbik edilmiştir. Aklın kabul etmiyeceği hurafe ve efsane onda yoktur.

c) Lafız ve mana yönünden mucize olan Kur'an-ı Kerim, bizzat kendisi meydan okumuş; fakat karşı gelenleri ne kadar çalışmışlarsa da bir benzerini meydana getirememişler ve neticede aciz kaldıklarını itiraf etmek mecburiyetinde kalmışlardır. Diğerleri belirli bir kavme ve bir millete nazil olduğu halde Kur'an, bütün insanlığa, bütün kainata nazil olmuş ve kendisinden sonra başka bir kitap gelmiyeceğini de haber vermiştir.

Dört büyük kitaptan başka ayrıca «Yüz adet suhuf» vardır. Bunların 10 adedi Hz. Âdem'e; 10 adedi Hz. İbrahim'e; 50 adedi Hz. Şit'e; 30 adedi de Hz. İdris'e gönderilmiştir. (21) Suhuf, sahife'nin çoğuludur. Sahife, «Sahf» kelimesinden alınmıştır, «yazılmış bir şey» demektir. (22)

İslâm inancına göre İlâhî Kitaplar'a ve Suhuf'un hepsine inanmak her müslümana farzdır. (23) Fakat inanılması farz olan İlâhî Kitaplar ve Suhuf'da şu iki şartın bulunması gerekir. Bunlar şunlardır:

1 — İlâhî vahye istinad etmelidir: İlâhî Kitap ve Suhuf, Allah tarafından peygamberine indirilen vahyin aynen yazılıp toplanmasından meydana getirilmiş olmalı; asla sonradan yazılmış olmamalıdır. Sonradan ve vahiy olmadan insanlar tarafından yazılırsa «İlâhî ve Semâvî Kitap, Suhuf» olarak kabul edilemez.

(20) Doç. Dr. Aydın, a.g.e., s. 120 - 129; Dr. Aydın, a.g.e., s. 242 - 246.

(21) Şihabü'd-Din Mahmud el-Alûsî (v. 1270/1853), *Ruhu'l-Meânî fi Tefsiri'l-Kur'an*'l-Azîm ve's-Sebu il'l-Mesânî, Daru İhya't-Turâsî'l-Arabî, Beyrut, ts, I - XXX cüz XV C.), C. XXX, S. 111; Elmalî'l-Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, C. VIII, S. 5768: Her iki kaynak: Ebu Zer'den rivayeti ve Hz. Âdem yerine Hz. Musa'yı veriyor.

(22) Doç. Dr. Aydın a.g.e., s. 108 - 109; Dr. Aydın, a.g.e., s. 230.

(23) Abese (80) = 13; Beyyine (98) = 2.

2 — İlâhî veya Semâvî Kitap ile Suhuf'un, «İlâhî vahye» isnad ettiği ve Allah Kelâmı olduğu tevatür yolu ile bilinmeli; bu husus sabit görülmesi ve ait olduğu Peygambere indirildiği hususu da yine aynen tevatür yolu ile zamanımıza kadar gelmelidir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bu iki şarta uyan yalnız Kur'an-ı Kerim vardır. Eski Ahid, Yeni Ahid ve Mezmurlar yani Yahudiler ve Hristiyanların ellerindeki Kitab-ı Mukaddes, Kur'an-ı Kerim'de geçen kitapların sadece isimleri olup tahrif edilmişleridir. Asılları yoktur. Bu kitapları İslâm inancına göre tamamını ne kabul edebiliriz ne de red edebiliriz. İçinde Allah Kelâmı olabilir. Bu sebeple müslümanlar Kur'an'da geçen Tevrat, İncil, Zebur ve Suhuf'u kabul ederler ve onlara iman ederler. (24)

Meleklerle iman ve özelliklerine gelince: İslâm'da iman esaslarından ikincisi, Allah'ın Meleklerine iman etmektir. Meleklerle iman, İslâm inanç sisteminde çok önemli bir yer tutar. Zira melekler, vahiy ve peygamberliği, görülmeyen melekût âleminden, görülen varlık ve insanlık âlemine nakleden Allah elçileri, bu kâinatın nizamını yine Allah'ın emriyle sağlayan ilâhî vasıtalar ve insanlara iyiliği ilham eden nuranî ve ruhanî varlıklardır. Buna göre vahye ve Allah'ın peygamberlerinin varlığına inanmak, ancak meleklerle inanmakla olmaktadır. Nitekim Kur'an'da, Allah'a imandan sonra meleklerle, daha sonra da Kitaplara ve Peygamberlere iman etme zikredilmiştir. (25) Buna göre Allah'a imandan sonra inanılacak ilk varlık Meleklerdir. Çünkü Allah ile insanlar arasındaki haberleşmeyi sağlayan onlardır. Melekleri inkâr; Allah'ın Kitaplarını ve Peygamberlerini inkâr manasını ifade eder.

İşte bu sebeplerle Semâvî Kitaplarda Melekleri ve hususiyetlerini incelemek suretiyle karşılaştırmayı sağlamak ve böylece gerçeğe ulaşmaktır.

Önce Melek'in kökü ve mahiyeti sonra da Semâvî kitaplardaki durumlarını inceleyelim.

(24) Bakara (2) = 4, 136, 213, 285.

(25) Bakara (2) = 136, 285; Nisa (4) = 136.

BUGÜNKÜ SEMÂVÎ VE ÎLÂHÎ KİTAPLARDA MELEKLER VE ÖZELLİKLERİ

A — MELEKLERİN ASLI VE SIFATLARI

1 — Lügatte ve ıstılahta Melek

a — Lügatte melek :

Yetkili dilciler, «Melek» kelimesinin yapısı üzerinde çeşitli görüşler olduğunu bildirmişlerdir.

«Melek» kelimesi arapça bir kelime olup (1) kökü «Elûk = götüren veya Elûke = haber götüren; Elk = elçilik yapmak»dır. (2)

«Melek» kelimesi, «Lâke (Melek) = elçilik veya Melk, Milk = Kuvvet, İktidar» kelimesinden Feâl (= Melâk)dir. (3)

Genellikle dilciler; «Melek» kelimesi «Melâike»nin tekili olup aslının «Mef'al» vezninde «Me'lek» iken sonradan «hemze'nin «lâm»dan sonra-

-
- (1) İngiliz müsteşriklerinden Papaz D. B. Macdonald, «Melek»in İbranice'den Arabca'ya geçmiş olabileceği izlenimini vermişse de çok eski devirlere ait İbranice Kitabelerde böyle bir fiile rastlanmadığını belirtmektedir. Bk. D. B. Macdonald, İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1970, C. VII, s. 661.
- (2) Ebu Mansur Muhammed b. el-Ezherî (v. 370/980), Tenzibü'l-Lüga (I-XV c.), Kahire, 1964 - 1967, c. X, s. 273; Ebu Abdillâh Yusuf b. Hayyan el-Endülûsî (v. 754/1253), Tefsiru'l-Kebîr (= el-Bahru'l-Muhit), (I - VIII c.), Riyad, Tarihsiz, c. I, s. 137; Ebu'l-Fazl Cemaleddin M. b. Mükerrrem İbn Manzûr (v. 711/1311), Lisanü'l-Arab, Bulak, 1302/1884, c. XII, s. 386; el-Cevherî, Kitabu Tacî'l-Lüga ve Sihhahî'l-Arabiyye, Basıldığı yer yok, 1282/1864, c. II, s. 146; Elmalılı M. Hamdi Yazır (v. 1361/1942), Hak Dini Kur'an Dili Yeni Meâlî Türkçe Tefsir, (I - IX c.), İstanbul, 1971, c. I, s. 301; D. B. Macdonald, İ. A. c. VII, s. 661; Ebu'l-Kemal Asım Efendi (v. 1235/1819), el-Okyanusu'l-Basit fi Tercemeti'l-Kâmûsî'l-Muhit, I - IV c. (Kâmus Tercemesi), İstanbul, 1304/1886 - 1305/1887, c. III, s. 1114.
- (3) Ebu Kasım er-Ragıb el-İsfehânî (v. 502/1108), el-Müfredât fi Garibi'l-Kur'an, Mısır, 1381/1961, s. 383; İbn Hayyan el-Endülûsî, a.g.e., s. 137-138: «Ebu Ubeyde'nin görüşüne göre: «Melek», mim-i aslı olup «Feâile ve Feâil» vezninde «Melâike ve Melâik» diye cemilenmesi şaz yoluyladır.

ya alınmış ve «Mel'ek» olmuş, daha sonra da «hemze» düşürülmüş ve «MELEK» haline geldiğini bildirmişlerdir. (4)

b — İstilahta melek :

Çeşitli tarifleri yapılmıştır :

1 — Melekler, çeşitli şekillere girebilen latîf, nuranî varlıklardır. (5)

2 — Melâike, meskeni semada, çeşitli şekillere girebilen; latîf, gözle görülemeyen, elle tutulamayan varlıklardır. (6)

3 — Melekler, nurdan yaratılmış, her şekle girebilen, mübarek, masum, yiyip içmekten, dişilik ve erkeklikten müstağnî, Allah'a devamlı ibadet eden kullardır. (7)

4 — Melekler, peygamberlere vahye memur olan, elçilik yapan, ismetinde ittifak edilen varlıklardır. (8)

2 — Meleklerin mahiyeti

«Melek»in lügat, özellikle istilâhî manalarından da anlaşıldığı üzere melekler, nuranî ve ruhanî varlıklardır. Meleklerin cins ve mahiyeti hakkında çok çeşitli düşünce, görüş ve fikirler vardır. Fakat bunların ekserisi, onların nuranî ve ruhanî birer varlık oldukları hususundadır. (9)

(4) el-Ezherî, a.g.e., c. X, s. 273 dipnot ve s. 370; İbn Havyan el-Endülüsî, a.g.e., c. I, s. 137 - 138; el-Cevherî, a.g.e., c. II, s. 145; İbn Manzur, a.g.e., c. XII, s. 386 - 387; M. Ali b. Ali et-Tehânevî (v. 1158/1745), Kitabu Keşşâfî Istilahâtî'l-Fünûn, I - II c., Ofset, İstanbul, 1984, c. II, s. 1337; Asım Efendi, Kâmus Tercemesi, c. III, s. 1114 ve 1123; Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, c. I, s. 302 - 303; D. B. Macdonald, İ. A. c. VII, s. 661.

(5) es-Seyyid eş-Şerif Ali b. M. el-Cürcânî (v. 816/1413), Ta'rifât, Matbaa-i Ahmet Kâmil, İstanbul, 1327/1909, s. 155, «Melek» maddesi.

(6) et-Tehânevî, Kitabu Keşşâfî Istilahâtî'l-Fünûn, c. II, s. 1337; Ayrıca bkz. Abdusselâm b. İbrahim el-Lekkânî, Şerhu Cevheretî't-Tevhîd, Matbaatu's-Seade, Mısır, 1369/1949, s. 187 - 188.

(7) İsmail Hakkı İzmirli (v. 1946), el-Cevâbu's-Sedid fî Beyânî Dini't-Tevhîd (Osmanlıca), İstanbul, 1923, s. 25 ve değişik tarifi için bkz. s. 26.

(8) Hüseyin b. Muhammed el-Cîsr (v. 1327/1909), el-Husûnül-Hamidiyye (Terc. Mustafa Zihni (1848 - 1929), Sevâbu'l-Kelâm fî Akâidî'l-İslâm, Mahmud Bey Matbaası, İstanbul, 1327/1909, s. 233. Değişik tarifi için bkz. s. 232; el-Lekkânî, Şerhu Cevheretî't-Tevhîd, s. 187 - 188; Mesud b. Ömer b. Abdillâh Sa'du'd-Din et-Teftâzânî (v. 793/1390), Şerhu'l-Makâsîd, I - II c., İstanbul, 1305/1887, c. II, s. 199; et-Teftâzânî, Şerhu'l-Akâid, İstanbul, 1317, s. 76 - 77 (Terc. Süleyman Uludağ, Kelâm İlmi İslâm Akâidi Şerhu'l-Akâid, İstanbul, 1980, s. 304; el-Cürcânî, Şerhu'l-Mevâkıf, I - III c., İstanbul, 1311/1903, c. III, s. 219.

(9) Meleklerin varlığını kabul edenlerin görüşlerine göre: a) Cismanidirler. Zira Peygamberler onları görmüşlerdir. b) Cismanî ve mütehayyiz değildir.

Kur'an-ı Kerim'de meleklerin de diğer varlıklar gibi müstakil fakat bir takım özelliklere sahip olarak yaratıldıkları zikredilmekte fakat bu özellikler yanında açıkca hangi maddeden yaratıldığı zikredilmemektedir. Halbuki Kur'an'da insanların topraktan; cinlerin ve şeytanların da ateşten yaratıldığı açıkca bildirilmektedir. (10) Sadece Hz. Muhammed (S.A.V.), meleklerin nurdan yaratıldığını bildirmektedir: «Aişe (R.A.) şöyle dedi: Resulullah (S.A.V.) şöyle buyurdu: «Melekler, nurdan yaratıldı. Cânn da alevli bir ateşten yaratıldı. Âdem ise size vasfolunan o şeyden yaratıldı.» (11) Bu hadisdeki «nur» kelimesi üzerinde değişik görüş ve açıklamalar yapılmıştır. Bunlardan biri şöyledir: Nur'un, ışık ve ateş olduğu; her ikisinin birbirine karıştığı: Zira ateş tasfiye edilip ışık haline ve ışık da karanlıklaştırılıp ateş haline getirebilir. (12) Bu görüş ve açıklama; Şeytan, Cin ve Melek'in asıllarının aynı olup «Ateş»ten yaratıldığı, bu durumun Kur'an'da bildirildiği fikri ile Melek'in aslının hadiste de belirtildiği üzere «Nur» olup ondan yaratıldığı beyanının te'vili ve tevhididir.

İslâmî kaynaklara göre Meleklerin mahiyetine dair verdiğimiz bu kısaca bilgiden sonra şimdi günümüz Kutsal Kitaplarında Melekler nasıldır? gözden geçirerek karşılaştırmalarını yapalım :

AHD-İ ATİK YANI TEVRAT'DA MELEK VE HUSUSİYETLERİ

Tevrat'ı baştan sonuna kadar gücümüz nisbette gözden geçirdik. Melekler ile ilgili bap ve âyetleri okuduk ve şu hususları tesbit ettik. Aynı şekilde İncil ve Kur'an'da tesbit ettiklerimiz ile kolayca karşılaştırabilmek için maddeler halinde veriyoruz :

ler. İnsan ruhu gibidirler. Aralarındaki nisbet güneş ile ziyanın nisbeti gibidir. Ayrıca melekler: a) Sadece Allah'a tesbih ederler. b) Kaza ve kader'e göre Sema'dan arza inerek işleri idare ederler ki bunların da Semavi ve Arzi olanları vardır. Birinci kısımdakiler, ikinci kısımdakilerin ruhları mesabesinde dirler. Bk. Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, c. I, s. 305 - 306.

- (10) Sad (38) = 76; İblis dedi: Ben ondan hayırhıym. Beni ateşten onu (Âdem'i) ise çamurdan yarattın.
- (11) Ebu'l-Hüseyn Müslim (v. 261/874), Sahih-i Müslim ve Tercemesi (Mehmet Sofuoğlu), I - VIII c., İstanbul, 1970, c. VIII, s. 547 (Kitabu'z-Zühud ve Rakâik, Bap, X, hadis no: 2996); Ebu Abdillâh Ahmed b. Hanbel (v. 241/855), Müsned, I - VI, Mısır, 1313/1895, c. VI, s. 153, 168.
- (12) D. B. Macdonald, İ. A. c. VII, s. 663; Abdullâh b. Ömer Nasirüddin el-Beyzavî (v. 685/1286), Envârü't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vil, Bakara (2) = 31-32.
- (13) Sad (38) = 76; Hicr (15) = 26; Rahman (55) = 15.
- (14) Kitabı Mukaddes (Eski ve Yeni Ahit) (Tevrat ve İncil), Kitabı Mukaddes Şirketi, 489 İstiklal Caddesi, İstanbul, 1958; Tevrat, Eyub, Bap, XXXVIII, 1 - 13 ve Bap, XI, 6 - 7.

a — Melekler, Allah'ın peygamberlere, insanlara emirlerini ve nehiylerini ulaştırmada birer vasıtadırlar. Fakat Tevrat'da Allah peygamberlerine kasırganın içinde (14) veya bizzat görünebilmektedir. (15)

b — Melekler, insan şeklindedirler : (16)

1 — İnsanlar gibi yerler. (17)

2 — İnsanlar gibi alet kullanırlar. (18)

3 — İnsanların ellerinden tutarlar. (19)

4 — İnsanlara dokunurlar. (20)

5 — İnsanlar gibi ayakta durmakta (21) ve bir yerden inmektedirler. (22)

6 — Yüzleri vardır. (23)

7 — Elleri vardır. (24)

8 — Ayakları vardır. (25)

9 — İnsanlar gibi merdivenlerden çıkarlar ve inerler. (26)

10 — İnsanlarla birlikte olmakta ve onlara yol göstermektedirler. (27)

11 — İnsanlar gibi önde ve arkada yürürler. (28)

12 — İnsanlar gibi ellerinde kılıç olduğu halde döğüşmektedirler. (29)

13 — Erkeklerle olduğu gibi kadınlara da insan şeklinde görünebilmekte ve bizzat onlarla konuşmaktadırlar. (30)

(15) Tevrat, II. Tarihler, I, 7: «Allah o gece Süleyman'a görünüp ona dedi: Sana vereyim işte»; Ayrıca bkz. İşaya, VI, 1 - 2.

(16) Tekvin, XIX, 1.

(17) Tekvin, XIX, 3.

(18) İşaya, VII, 6.

(19) Tekvin, XIX, 15 - 16.

(20) I. Tarihler, XXI, 15.

(21) I. Krallar, XIX, 5.

(22) I. Krallar, XXII, 19, 21; II. Krallar, XXIV, 20.

(23) II. Krallar, I, 15.

(24) İşaya, VII, 2; I. Krallar, XVI, 11 - 19.

(25) İşaya, VII, 2.

(26) Tekvin, XXVIII, 12.

(27) Tekvin, XXIV, 40; Sayılar, XX, 16.

(28) Çıkış, XIV, 19; XXXII, 34; XXXIII, 1 - 2.

(29) Sayılar, XXIII, 31 - 32; I. Tarihler, XXI, 16, 27, 30.

(30) Hâkimler, XIII, 3, 6, 9, 11 - 13, 15 - 20; İşaya, VII, 3 - 4.

14 — Öfkelenmektedirler. (31)

15 — Kandırabilmektedirler. (32)

c — Melekler çeşitli kelimelerle tanımlanmış olup bazılarının isimleri ve yaptıkları işlere göre manaları vardır :

1 — Seraflar. (33)

2 — Gabriel (34) : Tanrı adamı manasına gelmektedir. (35)

3 — Michael (36) : Baş prenslerden biridir, Tanrı gibidir, manasına gelmektedir. (37)

4 — Uriel: Tanrı ışığı manasına gelmektedir. (38)

5 — Rafael: Tanrı iyileştirdi, manasına gelmektedir. (39)

6 — Yahve Meleği: Allah'ın görünüşte olan bir melektir. (40)

7 — Rabbin meleği, (41) Rabbin Ruhü, (42) Allah'ın Ruhü, (43) Ruh, (44), Gören, (45) Ahit meleği (46),... gibi isimler de zikredilmektedir.

c — Meleklerin kanatları vardır. (47)

d — Melekler insanüstü kuvvet ve kudrete sahiptirler :

(31) I. Samuel, X6.

(32) I. Krallar, XXII, 21 - 23: «Bir melek: Rabbin önünde durdu ve dedi: Ben onu kandırırım. Ve Rab ona dedi: ne ile? ve dedi: Ben çıkarım ve bütün peygamberlerin ağzında yalancı bir ruh olurum. Ve dedi: Kandırırısın hem de onunla başa çıkarsın; çık ve öyle yap. Ve şimdi işte Rab senin bütün bu peygamberlerinin ağzına yalancı bir Ruh koymuştur ve Rab senin hakkında şey söylemiştir.»

(33) İşaya, VI, 1 - 5; VII, 2, 6.

(34) Daniel (Dañyel), VIII, 16; IX, 21.

(35) Y. Doç. Dr. Osman Cılacı, Dinler Tarihi Ders Notları, Konya, 1980, s. 140.

(36) Daniel, X, 13; XII, 1.

(37) Cılacı, a.g.e., s. 140.

(38) Cılacı, a.g.e., s. 140.

(39) Cılacı, a.g.e., s. 140.

(40) Çıkış, III, 2 - 4.

(41) Hâkimler, XIII, 21 - 22; I. Krallar, XIX, 7; I. Tarihler, XXI, 12, 15 - 16, 18 ve 30; Mezmur, XXIV, 7; XXXV, 46; XCI, 11; Daniel, IV, 28.

(42) Hâkimler, XIV, 19; XV, 14; XVI, 20; I. Samuel, XI, 6; XVI, 13 - 16.

(43) I. Samuel, X, 10; XI, 6; XIX, 20, 23; II. Tarihler, XXIV, 20.

(44) Eyub, IV, 15; Hezekiel, II, 1 - 4.

(45) II. Samuel, XXIV, 11: «Davud'un Gören'i Gad peygambere Rabbin şu sözlü geldi...» de olduğu gibi.

(46) Malaki, III, 1.

(47) İşaya, VII, 2.

- 1 — Uçarlar. (48)
- 2 — Göklerden yeryüzündeki insanlara seslenip çağırabilirler. (49)
- 3 — Sesleri çok kuvvetlidir. (50)
- 4 — Ateş alevinde görünebilirler. (51)
- e — Melekler, kötü ruh yani Şeytan olabilmektedirler. (52)

Tevrat'da Melekler'e ait verilen bu hususiyetlerin tetkikinden şu bilgileri verebiliriz :

1 — Musevilikte meleklerle imanın olduğu fakat diğer semavî dinlerde olduğu gibi açık olmadığı ve fazla önem verilmediği açıkça görülür.

2 — Melekler, Allah'ın yani Yahve'nin elçisi ve onun yardımcısıdır. (53)

3 — Meleklerin kötü işler yapabilmesi ve ateşten yaratılması ile Şeytan'dan farkı kaldırılmış gibidir. Zira Şeytan (Sammuel), kötü meleklerin başıdır.

4 — Meleklerin yeri genellikle göklerdir. Göklerde otururlar ve yeryüzüne bir merdivenle inip çıkarlar. (54)

5 — Melekler, Allah'ın oğulları (erkek evlâdı)dır. (55)

6 — Melekler, Yahve'nin Sarayının üyeleridir. (56)

7 — İlk İbranî kaynaklarında: Yahve meleği, Allah'ın görünüşte olan bir meleği şeklinde geçmektedir. (57)

8 — Meleklerin, aynen insanların bir takım özelliklerini taşıdığı fakat kanatları dahil insanüstü güçlere sahip olduğu bildirilmiştir. Bu durum meleklerin vazifelerinde daha açık olarak görülür :

(48) İşaya, VII, 6.

(49) Tekvin, XXI, 17; XXII, 11, 12, 15.

(50) İşaya, VI, 4: «(Meleklerin) çağırmanın sesinden eşiklerin temelleri sarsıldı ve ev dumanla doldu»; Hâkimler, XV, 14.

(51) Çıkış, III, 2; Hâkimler, XIII, 15 - 20.

(52) I. Samuel, XVI, 13 - 16; I. Krallar, XXII, 21 - 23.

(53) Tekvin, XXII, 11 - 12.

(54) XXVIII, 12.

(55) Tekvin, VI, 1.

(56) Eyub, I, 6.

(57) Çıkış, III, 2 - 4. Bu son üçü için bkz. S.G.F. Brandon, Dictionary of Comparative Religion, London, 1970, s. 79.

1 — Tanrı'nın tahtı etrafında durmakta ve O'nun emirlerini ve nehiylerini yerine getirmekle görevli melekler vardır.

2 — Mihael: Göklerin idarecisi ve Yahudi milletinin koruyucusu melektir. Emrinde melekler vardır.

3 — Gabriel: Tanrı'dan aldığı emirleri ve nehiyleri peygamberlerine bildirmekle görevli melektir.

4 — Uriel: Başta yıldızlar olmak üzere hava değişmelerini idare etmekle görevli olan meleklerin başıdır.

5 — Peygamberleri ve insanları korumakla görevli olan melekler var. (58)

6 — Canlıları öldürmekle görevli melekler vardır. Elllerinde ekseriya kılıçlar vardır...

AHD-İ CEDİD YANI İNCİL'DE MELEK VE HUSUSİYETLERİ

Hristiyanlığın mukaddes kitabı Ahd-i Cedid yani İncil'de Melek inancı ve meleklerle, Yahudiliğin mukaddes kitabı Ahd-i Atik yani Tevrat'dan daha çok önem verilmiştir. Bu durum teori ve pratikte de açıkça görülmektedir. İncil'de Melekler ile ilgili tesbit ettiklerimizi maddeler halinde veriyoruz :

1 — Melekler, Allah'ın emir ve nehiylerini rüyada bildirirler. (59)

2 — Meleklerin yerleri göklerdir. Allah'ın emir ve nehiylerini ruh şeklinde tebliğ ederler. (60)

3 — Melekler, olayları Allah'ın dilemiş olduğu şekilde cereyan etmesini sağlar. (61)

4 — Melekler, Peygamberleri, Salihleri korurlar ve onlara hizmet ederler. (62)

(58) Mezmurlar, XCI, 11 - 12.

(59) İncil - Matta, Bap, I, 20 ve 24 - 25; Bap, II, 19 - 22: Bu âyetlerde Rabbin Meleğinin Yusuf'a rüyasında Allah'ın emirlerini vahyetti. Yusuf, Meryem'i karılığa kabul etti, fakat O'na dokunmadı. Vahiy gereğince adını İsa koydu.

(60) Matta, III, 16 - 17: «Ve İsa vaftiz olunup hemen sudan çıktı ve işte gökler açıldı ve Allah'ın Ruhu'nun güvercin gibi inip üzerine geldiğini gördü. Ve işte göklerden bir ses dedi: Sevgili oğlum budur, ondan razıyım.»

(61) Matta, IV, 1 - 11; Luka, IV, 1 - 13. Ayrıca karşılaştırma için bkz. Tevrat: Tesniye, VIII, 3; Mezmur, XCI, 11 - 12; Tesniye, VI, 16 ve 3.

(62) Matta, IV, 1 - 11; XXVI, 53: «(İsa) Yahut ben Babam'a rica edemez miyim

- 5 — Melekler, kötülerini cehenneme atacaktır. (63)
- 6 — Meleklerden kötü olanlar da vardır. (64)
- a) Melekler iyi ve kötü diye ikiye ayrılmaktadır. Kötülerini cehenneme atılacaktır. (65)
- b) Melekler, insanlar gibi günah işleyebilirler. (66)
- c) Melekler, Şeytan (İblis) ile aynı cinsten yaratılmışlar, hatta İblis'in melekleri bile vardır. (67)
- 7 — Cinsiyetleri, şehvî tarafları yoktur. (68)
- 8 — Olağanüstü güce sahiptirler ve çeşitli şekillerde görünebilirler. (69)
- a) Şimşek gibidirler. (70)
- b) Gökten yeryüzüne inip çıkarlar. (71)
- c) Ateş şeklinde görünebilirler. (72)
- c) Tanrı şeklini görüntülerler. (73)

sanırsın? O da bana oniki Lejyondan fazla melekleri şu anda eriştirir.» Matta, XXV, 31; Markos, I, 12 - 13; Luka, II, 8 - 15 ve 21; Luka, IV, 1 - 13; Pavlus'un Korintoslular'a I. Mektubu, VI, 3: «Meleklerle hükmedeceğimizi bilmez misiniz?...»

(63) Matta, XIII, 41 - 42; 49 - 50.

(64) Matta, XXV, 41 - 42: (Kral), O zaman solundakilere de diyecek: Ey lânetliler, benim yanımdan İblis ile onun meleklerine hazırlanmış olan ebedi ateşe gidin. Çünkü aç idim, bana yiyecek vermediniz, susamıştım, bana içecek vermediniz.»

(65) II. Petrus, II, 4: «Çünkü eğer Allah günah işlediklerinde melekleri esirgemeyip fakat hüküm için hıfzolanmak üzere onları cehenneme atıp karanlık zincirlerine teslim etti.»

(66) Matta, XXV, 41: «O zaman solundakilere de diyecek, ey lânetliler, benim yanımdan İblis ile onun meleklerine hazırlanmış olan ebedi ateşe gidin.»

(67) Matta, XXV, 41.

(68) Matta, XXII, 30; «Zira kıyamette onlar ne evlenirler, ne de kocaya verilirler, ancak gökte olan melekler gibidirler...»

(69) Matta, XXVIII, 2 - 3: «Ve işte, büyük bir zelzele oldu, zira Rabbin bir meleği gökten indi, ve gelip taşı yuvarlayarak üzerine oturdu. Onun görünüşü şimşek gibi idi, Esvabı kar gibi beyazdı.»

(70) Matta, XXVIII, 3.

(71) Yuhanna, I, 48 - 51.

(72) Resullerin İşleri, VII, 30: «Ve kırk yıl dolunca Sina Dağı çölünde Çalı Ateşi alevinde kendisine bir melek göründü.»

(73) Resullerin İşleri, VII, 31 - 32: «Musa gördüğü zaman bu görünüşe şaşı ve bakmak için yaklaşıncı Rabbin sesi geldi: Ben senin atalarının Allah'ı, İb-

d) Nur şeklinde görünürler. (74)

e) İsa'nın Nur'u şeklinde görünebilirler. (75)

f) İnsan şekline girebilirler: Elbise giyebilirler, (76) Konuşurlar, (77) Kadınlara da vahiy getirirler ve onlarla konuşurlar. (78)

9 — Melekler, mukaddestirler. (79)

10 — Melekler, ikrar ve inkâr şahittirler. (80)

11 — Melekler, bir takım gizli bilgilere muttali olurlar. (81)

12 — Halka ve insanlara bizzat yardım edebilirler. (82)

13 — Salih insanlara da rü'yette vahiy ederler. (83)

14 — Salih insanlara bizzat yardım ederler. (84)

15 — Melekler umumiyetle peygamberlerden, İsa'dan üstündür. (85) (Fakat diğer taraftan ilkoğul (İsa) meleklerin secde edilmesi emredilmiştir. (86)

16 — Melekler Allah'a yardım etmekle görevlidirler. (87)

17 — Meleklerin isimleri ve vasıfları vardır :

rahim'in, İshak'ın ve Yakub'un Allah'ıym. Musa'yı titreme alıp bakmaya cesaret edemiyordu.»

(74) Resullerin İşleri, XXII, 6 - 12.

(75) Resullerin İşleri, XXVI, 13 - 15.

(76) Matta, XXVIII, 3; Yuhanna, XX, 11 - 13.

(77) Luka, I, 11 - 13 ve 18 - 19; Yuhanna, XII, 28 - 30; XX, 11 - 13; Resullerin İşleri, V, 18 - 20; X, 1 - 4.

(78) Luka, I, 26 - 38: «Melek onun (Meryem'in) yanına girip dedi: Ey nimet veren kız, Rab seninledir...», I, 8.

(79) Luka, IX, 26.

(80) Luka, XII, 8 - 9; XV, 0; XVI, 22; XX, 36.

(81) Luka, XXIV, 23.

(82) Resullerin İşleri, V, 19: «Fakat Rabbin bir meleği geceleyin zindan kapılarını açtı ve onları dışarı çıkarıp dedi:».

(83) Resullerin İşleri, X, 1 - 4 ve 13 - 22; XI, 13 - 14.

(84) Resullerin İşleri, XII, 7 - 16.

(85) İbranilere Mektup, I, 4 - 7 ve 13 - 14; II, 1 - 2 ve 7: «O'nu meleklerden biraz aşağı kıldın...»; 9: «...meleklerden biraz aşağı kılınmış olan yani İsa'yı Allah'ın inayetiyle her adam için için ölümü tatsın diye...».

(86) İbranilere Mektup, I, 6: «Ve ilk oğulu dünyaya gelince, yine diyor: «Ve Allah'ın bütün melekleri ona secde kılsın.»

(87) Matta, XXVI, 53: «Yahut ben babama rica etmez miyim sanırsınız? o da bana oniki Lejyondan daha fazla melekleri şu anda ıstırır.»; Matta, IV, 11.

a) Baş melek Mikael (Michael): (88) İnsanları şeytana karşı insanüstü bir şekilde müdafaa eden bir melektir. (89) Mikael, kendisine bağlı melekleriyle Ejderha olan İblis ve şeytana karşı savaşır. Göklerden yeryüzüne atılan İblis ve arkadaşları olan melekler burada kötülüklerine devam ederler. İblis'e yılan da denilmektedir. (90)

b) Gabriel: Allah'a yakın olan melektir, Allah'ın emir ve nehiylerini; vahyini peygamberlerine bildirir. (91)

c) Rabbin meleği : Allah'ın elçileridir. (92)

ç) Allah'ın ruhu: Allah'ın bizzat ruhu, (93) Ruhul-Kudûs, (94) Allah'ın meleği... anlamına gelmektedir.

d) Kilisenin meleği: Cins isim olarak geçmektedir. (95)

e) Cennet meleği : (96) Peygamberlere ve salih kişilere yardım ederler.

f) Cehennem meleği: Cehennemde insanlara azap çektiren akreple benzeyenlerin reisi olan melektir. Bu isim İbranice Abaddon ve Yunanca Apollyondur. Her iki kelime de «Helâk edici» demektir. Cehennemin anahtarını elinde tutan bir melek de vardır. (97)

g) Sûr'u üfleyen melekler: Allah tarafından üfürölmek üzere yedi me-

(88) Yahudanin mektubu, V, 9: «Fakat baş melek Mikael, İblis'e muhalefet ederek, Musa'nın cesedi hakkında mücadele ederken...» şeklindedir.

(89) S.G.F. Brandon, Dictionary of Comparative Religion, London, 1970, s. 79.

(90) Yuhannanın vahyi, XII, 7 - 17; S.G.F. Brandon, a.g.e., s. 79, bk. Michael.

(91) Luka, I, 19: «(Zekeriyya'ya): Ben Allah önünde duran Cebraelim, seninle konuşmaya ve bu şeyleri sana müjdelemeye gönderildim.» ve 26; S.G.F. Brandon, a.g.e., s. 79, bk. Gabriel.

(92) Matta, I, 20, 24 - 25; II, 19 - 22; Resullerin İşleri, XII, 7.

(93) Matta, III, 16 - 17; XII, 28; Resullerin İşleri, X, 19 - 20.

(94) Ruhul-Kudûs: Tanrının bir parçası, ruhu manasına gelmektedir. Bk. Luka, I, 35: «Melek cevap verip ona dedi: Ruhul-Kudûs senin üzerine gelecek, yüce olanın kudreti üstüne gölge salacak; bunun için de doğacak olan mukaddese Tanrının oğlu denecektir.» Ayrıca bk. Matta, IV, 1.

(95) Yuhannanın vahyi, II, 1.

(96) Luka, XVI, 22; XX, 35: «çünkü bir daha ölmezler; çünkü onlar meleklerle birdirler; ve kıyamât oğulları olduklarından, Allah'ın oğullarıdır.»

(97) Yuhannanın vahyi, IX, 10 - 11: «Ve akreplere benzer kuyrukları ve dikenleri vardı; ve insanlara beş ay zarar vermek için onların kudreti kuyruklarında idi. Ve onların üzerinde kral olarak cehennemin meleği vardı...»; Yuhannanın vahyi, XX, 1 - 2: «Ve gökten inmekte olan bir melek gördüm; elinde cehennemin anahtarı ve büyük bir zincir vardı. Ve İblis ve şeytan olan ejderi, eski yılanı tuttu, ve onu bin yıl müddetle bağladı.»

leğe yedi boru verilmiştir. (98) Birinci melek boruyu üfleyince: Kan ile karışık olan ateş yeryüzüne atılıyor: yeryüzünün ve ağaçların üçte biri ile bütün yeşil otlar yanıyor: İkinci melek boruyu çalınca: Denizlerin üçte biri kan oluyor ve denizde yaşayanların ve gemilerin üçte biri telef oluyor. Üçüncü melek boruyu çalınca: Gökten meşale gibi yanan büyük bir yıldız (Pelin yıldızı), ırmak ve pınarların üzerine düşüyor; sularını acılaştırıyor, pek çok insan ölüyor. Dördüncü melek borusunu çalınca: Güneşin, ayın ve yıldızların üçte biri vurularak kararıyor. Böylece gündüz ve gecenin üçte biri kararıyor. (99) Beşinci melek borusunu çalmasıyla: Gökten yere bir yıldız düşüyor ve ona cehennem kuyusunun anahtarı veriliyor. (100) Altıncı melek borusunu çalınca: Allah'ın önündeki altın mezbahın dört boynuzundan altıncı meleğe: Büyük Fırat Irmağı yanında bağlı olan dört meleği çöz ve insanların üçte birini öldürsünler, diye seslenildi. Ve dört melek çözüldü... (101) Yedinci melek, borusunu çalacağı zaman; peygamber kullarına müjdelemiş olduğu gibi Allah'ın sırrı da tamamlanacaktır... (102)

ğ) Ölüm melekleri: Sadece kıyamet günündeki ölümleri meydana getiren yedi melek ile Bulut üzerinde oturan ve elinde keskin orağı olan melekler... (103)

h) Ahiret melekleri: Bunlar şöyle bildirilmektedir: «Dünyanın sonunda şöyle olacaktır: Melekler gelip kötülerini salihlerin arasından ayıracaklar. Onları fırın ateşine atacaklar; orada ağlayış ve diş gıcirtısı olacaktır.» (104)

ı) Açık ve küçük bir kitabı (Levh-i mahfuzu) elinde tutan melek: Bulutla giyinmiş, başı üzerinde alim-i semâ olan, yüzü güneş gibi ve ayakları ateş direkleri gibi olup sağ ayağını deniz; sol ayağını ise kara üzerine koyan kuvvetli bir melektir. Gökten inmiştir, aslan gibi kükremesiyle yedi gök gürlemesi şeklinde ses işitilirdi. İşte hayatı sona erdirmekle görevli olan yedi melekten sonuncusunun borusunu çalmadan bir ayağı denizde,

(98) Yuhanna vahyi, VIII, 3, 6; Yedi melek yedi tas olarak da geçmektedir: «Ve kendilerinde yedi tas olan yedi melek...» Bk. Yuhannanın vahyi, XVII, 1.

(99) Yuhannanın vahyi, VIII, 1 - 13.

(100) Yuhannanın vahyi, IX, 1.

(101) Yuhannanın vahyi, IX, 10 - 17.

(102) Yuhannanın vahyi, X, 7; Ayrıca «Kendilerinde Yedi Belâ olan Yedi Melek temiz ve parlak ketenler giyinmiş ve göğüslerine altın kuşaklar kuşanmış olarak, Gökte Şehadet Çadırı mabedinden çıkıp ellerindeki tasları boşaltmaları...» ile meydana gelen olaylar için bkz.: Yuhannanın vahyi, XV, 1, 5 - 8 ve XVI, 1 - 17.

(103) Yuhannanın vahyi, XIV, 15 - 20.

(104) Matta, XIII, 50.

diğer ayağı karada olup elinde açık küçük kitap bulunan melekten kitap alınmak suretiyle dünya sona erdirilmemiştir. (105) Dünya krallığı İsa'ya verilmiştir. (106)

18 — Melekler ölümsüzdürler, ölmezler. (107)

19 — Melekler, Allah'ın oğullarıdır. (108)

(105) Yuhannanın vahyi, X, 1 - 10.

(106) Yuhannanın vahyi, XI, 14 - 15.

(107) Luka, XX, 16.

(108) İbranilere mektup, I, 4-5; «Meleklerden ne kadar âlâ bir isme varis oldu ise, onlardan o derece daha iyi oldu. Çünkü meleklerin hangisine ne zaman: Sen benim oğlumsun. Ben seni bugün tevlit ettim (Mezmur, II, 7) ve yine «Ben ona baba olacağım ve o bana oğul olacak (II. Samuel, VII, 14)» demiştir.» âyetlerinde olduğu gibi.

KUR'AN-I KERİM'DE MELEK VE HUSUSİYETLERİ

A — Melek Kelimesinin Geçtiği Yerler

Melek kelimesi, Kur'an-ı Kerim'de iki defa tesniye (Melekeyn = iki melek) halinde iki yerde geçmektedir: Harut ile Marut (iki melektir) ve cennette melek olabileceklerine inandırılmış olan Âdem ile Havva hakkında kullanılmıştır. (1) Fakat tekili «Melek» şeklinde ise onüç yerde geçmektedir :

1 — Genellikle insanlar, Vahyi beşerî bir varlıktan ziyade bir melek vasıtasıyla bekler. (2)

2 — Kadınlar, güzelliği sebebiyle Hz. Yusuf'un insanî bir varlıktan daha çok bir melek olduğunu zannederler. (3)

3 — Allah'ın izni olmaksızın bir meleğin şafaati fayda vermez. (4)

4 — Hamele-i arş yani Rabbin arşını şüklenen bir melektir. (5)

5 — Sıralar halinde dizilip Allah'ın emrini bekleyen bir melek ki topluluk ismi olarak geçmektedir. (6)

6 — Ölüm meleği şeklindedir. (7)

Melek'in çoğulu olan «Melâike» ise Kur'an'da pek sık geçmektedir.

a) Melâike şeklinde 68 yerde geçer :

1 — Allah'ın meleklerle hitabı ve Hz. Âdem'e secde ediniz emri. (8)

2 — Allah'ın meleklerle eşyayı göstermesi. (9)

(1) Bakara (2) = 102; A'raf (7) = 20.

(2) En'am (6) = 8 (İki defa), 9, 50; Hud (11) = 12, 31; İsrâ (17) = 95; Furkan (25) = 7.

(3) Yusuf (12) = 31.

(4) Necm (53) = 26.

(5) Hâkka (69) = 17.

(6) Fe'r (89) = 22.

(7) Secde (32) = 11.

(8) Bakara (2) = 30, 34; A'raf (7) = 11; Hicr (15) = 28, 30; İsrâ (17) = 61; Kehf (18) = 50; Tâ-hâ (20) = 116; Sâd (38) = 71, 73.

(9) Bakara (2) = 31.

- 3 — Kafirlerle meleklerin lânet etmeleri. (10)
- 4 — Meleklerle iman. (11)
- 5 — Meleklerin insanların tepelerine inip işini bitirmeleri. (12)
- 6 — Meleklerin yük (sandık) taşımaları. (13)
- 7 — Allah'ın teklifine şahidlik eden melekler. (14)
- 8 — Peygambere (Hz. Zekeriyya'ya) ve Hz. Meryem'e seslenip, onlarla konuşan melekler. (15)
- 9 — Meleklerin asla Rab olarak benimsenemeyeceği. (16)
- 10 — Mümin insanlara, Peygamberlere, Meleklerin (üçbin, beşbin, bin meleğin) yardım etmeleri. (17)
- 11 — İnsanların canlarını alan melekler. (18)
- 12 — Allah'ın peygamberler gönderdiğine meleklerin de şahitlik etmeleri. (19)
- 13 — Allah'a yakın, gözde olan meleklerin de kullukta kibirlenmedikleri. (20)
- 14 — Allah'ın emir ve nehiylerini vahyetmek üzere yeryüzüne; peygamberlere, insanlara meleklerin inmeleri. (21)
- 15 — Allah'a tesbih eden ve hamdeden melekler. (22)
- 16 — Cennetteki insanlara hitap eden melekler. (23)
- 17 — Allah'ın dışı melekleri yoktur. (24)

(10) Bakara (2) = 161; Âl-i İmrân (3) = 87.

(11) Bakara (2) = 177 (Ayrıca bkz. Allah'ın melekleri: Bakara (2) = 98, 285; Nisâ (4) = 136.)

(12) Bakara (2) = 210.

(13) Bakara (2) = 248.

(14) Âl-i İmrân (3) = 18.

(15) Âl-i İmrân (3) = 39 ve 42, 45.

(16) Âl-i İmrân (3) = 80; Sebe' (34) = 40.

(17) Âl-i İmrân (3) = 124; Enfâl (8) = 9, 12; Zuhurf (43) = 53; Tahrîm (66) = 4.

(18) Nisa (4) = 97; En'ân (6) = 93; Enfâl (8) = 50; Nahl (16) = 28, 32; Muhammed (47) = 27).

(19) Nisa (4) = 166; Hicr (15) = 7, 8.

(20) Nisa (4) = 172; Nahl (16) = 49.

(21) En'âm (6) = 111, 158; Nahl (16) = 2, 33; İsrâ (17) = 92; Mü'minûn (23) = 24; Furkan (25) = 21; Fussilet (41) = 14, 30.

(22) Ra'd (13) = 13; Şûrâ (42) = 5.

(23) Ra'd (13) = 23.

(24) İsrâ (17) = 40; Sâffât (37) = 150; Zuhurf (43) = 19; Necm (53) = 27.

18 — Meleklerin meskeni göklerde dir. (25)

19 — Cehennemdeki insanlara hitap eden ve görevli olan melekler. (26)

20 — Meleklerin de peygamberleri vardır. (27)

21 — Melekler kıyamet gününde bölük bölük inecekler; saf saf duracaklar; insanlara görünüp onlara hitap edeceklerdir. (28)

22 — İki, üç ve dört kanatlı elçi melekler. (29)

23 — Arşın etrafında bulunan ve Allah'a hamdeden melekler. (30)

24 — Melekler, ellibin yıl olan derecelere bir günde yükselebilirler. (31)

25 — Cehennem bekçileri sadece meleklerdendir. (32)

26 — Mübarek gecelerde (kadir gecesinde) melekler, yeryüzüne inerler. (33)

b) Allah'ın melekleri (Melâike) şeklinde ise beş yerde geçmektedir:

1 — Allah'ın Meleklerine düşman olan, Allah'ın da düşmanıdır, kafir olur. Meleklerle iman, Allah'a imandan hemen sonra gelmektedir, iman esaslarındandır. (34)

2 — Müminlere rahmet ve istiğfar eden; Hz. Muhammed'i öven melekler vardır. (35)

B — Meleklerin Hususiyetleri

Her hangi bir insanın kati bir ilim ifade edecek şekilde Meleklerle doğrudan doğruya ittisali mümkün değildir. Bu sebeple onların hususiyetlerinin ancak vahiy yoluyla bilebiliriz. Böylece onların hakikatlarını keşfedip yapıları hakkında bilgi edinebiliriz. Bundan dolayı melekler hakkında bir takım tasavvur, fikir, felsefî görüş ve düşünceler peşinde koşmak-

(25) İsrâ (17) = 95; Zuhur (43) = 60.

(26) Enbiya (21) = 103; Tahrîm (66) = 6.

(27) Hacc (22) = 75.

(28) Furkan (25) = 22, 5; Nebe' (78) = 38.

(9) Fâtır (35) = 1.

(30) Zümer (39) = 75.

(31) Meâric (70) = 4.

(32) Müddessir (74) = 31.

(33) Kadir (97) = 4.

(34) Bakara (2) = 98 ve 285; Nisa (4) = 136. (Ayrıca bkz. Melâike, Bakara (2) = 177.

(35) Ahzâb (33) = 43 ve 56.

sızın Semâvî ve İlâhî olan Kur'an-ı Kerim'de varid olan bilgilerle yetinmek yerinde olur:

Daha önce Semâvî Kitaplarda yaptığımız gibi aynı şekilde Kur'an-ı Kerim'de melekler ile ilgili olarak tesbit ettiklerimizi özet olarak veriyoruz.

1 — Melekler nurdan yaratılmışlardır: Kur'an'da bu hususta kesin bir bilgi yoktur. Fakat Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: «...Aişe şöyle buyurdu: «Melekler nurdan yaratıldı. Cânn da (Cinler de) alevli bir ateşten yaratıldı. Adem ise size vasfolunan şeyden yaratıldı.» (36)

2 — Melekler bizimle beraber oldukları halde biz onları göremeyiz: Bir melek (Cebrail), Hz. Peygamber'e vahiyyle gelirken peygamberin meclisindekilerden hiç biri onu göremiyordu. Yine Ebî Seleme'nin Hz. Aişe'den naklettiği bir hadîste Hz. Peygamber şu şekilde buyurmuştur: «Hz. Resul bir gün dedi: Ya Aişe bu Cibrîl'dir. Sana selâm veriyor. Aişe dedi: Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi onun üzerine olsun. Aişe dedi: Senin gördüğünü ben görmüyorum.» (37)

Yine Hz. Muhammed'in eşi Hz. Hatice'den rivayet edilen bir hâdisi bunu teyit ediyor: «Hz. Hatice, Hz. Resul'e vahiy inzal olurken imtihan ediyordu: Peçesini başından açtığı zaman, saçları açıldığı vakit Hz. Resul'un üzerinden ağırlığın gierek ferahladığını; saçlarını örttüğü zaman ise yine eski ağırlığın döndüğünü (görerek), bunun melek (Cibrîl) olduğunu; çünkü onun başı açık olan bir kadının olduğu eve girmeyeceğini bildiğini, bu sebeple de başından peçeyi sıyıınca Hz. Peygamber'e: onu görüyor musun? diye sorduğunda, «Hayır» cevabını alınca: «Ey Amcamın oğlu (bu bir deyimdir), buna şahit ol, müldeler olsun. Allah'a yemin ederim ki bu şeytan olamaz, o bir melektir.» dedi.» (38)

3 — Melekler Allah'ın izni ile, cismanî şekillere ve eşyaya temessül

(36) Ebu'l-Hüseyn Müslim b. Haccac el-Kuşeyri (v. 261/874), Sahih-i Müslim ve Tercemesi (trc. Mehmet Sofuoğlu), I - VIII c., İstanbul, c. VIII, s. 547 Kitabü'z-Zühd ve'r-Rakâik, Bab, X, hadîs no: 60 (2996); Ahmed b. Hanbel (v. 241/855), Müsned, I - VI, Mısır, 1313/1895, c. VI, s. 153, 168.

(37) Ebû Abdillâh M. b. İsmail el-Buhârî (v. 256/870), Sahihu'l-Buhârî, I - VIII c., İstanbul, 1310 - 1315/1892 - 1897, Fedâilu Ashabî'n-Nebî, 30 (c. IV, s. 219 - 220); Edeb, 111 (c. VII, s. 119); Muhammed b. İsa et-Tirmizî (v. 279/892) Sünen-i Tirmizî ve Tercemesi (trc. Osman Zekî Mollamehmetoğlu), I - VI c., İstanbul, 1981, c. IV, s. 431 (İstizan ve Adab Bapları, Bap, V).

(38) Abdurrahman Hubneki'l-Meydanî, el-Akide'tü'l-İslâmiyye ve Üsûsühâ, I-II c., Dimeşk, 1385/1966, c. II, s. 10; Ebû Muhammed Abdi'l-Melik b. Hişam (v. 213/828), es-Siretü'n-Nebeviyye Li İbn Hişam, I - IV c., (Tahkik ve Şerhli) Mısır, 1355/1936, c. I, s. 255: İki rivayet var. İbn İshak, ikinci rivayeti Hz. Resul'un kızı Fatıma'nın oğlu Hasan'ın annesinden alıp naklettiğini bildirmektedir.

ederek görünmeye kadirdirler: Bilinen veya mechul bir insan suretinde görünebilmektedirler.

a — Bilinen bir insan suretinde: Çok defa olduğu üzere Hz. Peygamber'in meclisine Sahabeden yakışıklı ve güzel olan Dihyetü'l-Kelbi suretinde gelirdi. (39)

b — Mechul bir insan suretinde :

1) Hz. Meryem'e Cebrâil'in bir insan suretinde gelmesi: «Ey Muhammed Kitab'da Meryem'i de an. O, ailesinden ayrılarak, doğu yönünde bir yere çekilmişti. Sonra, insanlardan gizlenmek için bir perde germişti. Cebrâil'i göndermiştik de ona tam bir insan olarak görünmüştü.» (40)

2) Hz. İbrahim ile Misafirleri kıssasında olduğu gibi: «Ey Muhammed İbrahim'in ikram edilmiş konukların haberi sana geldi mi? Onlar, İbrahim'in yanına girip: «Selâm sana» demişlerdi, İbrâhim de: «Selâm size» demişti; içinden de, onların «tanınmamış bir topluluk» olduğunu geçir-mişti. Hemen ailesine giderek semiz bir buzağı geitirmiş, onların önüne sürüp: «Yemez misiniz?» demişti. (Yemediklerini görünce) onlardan endişeye düştü; «korkma» dediler ve ona bilgin bir oğul sahibi olacağını müj-delediler.» (41)

3) Lût Kavmini helâk etmek için Hz. Lût'a gelen meleklerin kıssası: Melekler genç, tüysüz olarak kötülük yapan Lût kavmini kötülüğe teşvik edici bir halde gelince: «Lût'un kavmi, kendisine doğru (soluk soluğa) koşarak yanına geldi. Onlar daha evvelden kötülükleri işlemeye alışmış kimselerdi (Lîvatacılığa alışmışlardı). Lût: «Ey kavmim, dedi. İşte kızlarım onlarla evlenin. Sizin için onlar daha temizdir. Artık Allah'tan korkun. Beni misafirlerimin önünde küçük düşürmeyin. İçinizde akli başında bir adam yok mudur?» Dediler: «And olsun ki, senin kızlarınla bir işimiz olmadığını biliyorsun; doğrusu, ne istediğimizin farkındasın.» (42)

4) Hz. Davud'a mihrapta iki hasım insan suretinde gelen meleklerin kıssası: «Ey Muhammed! Sana davacıların haberi ulaştı mı? Hani onlar

(39) İbn Hişâm, es-Siyretü'n-Nebeviyye, c. III, s. 245: Dihyetü'bnü Halifeti'l-Kelbi'nin beyaz bir katıra binmiş olarak gelip geçtiğini söylemeleri üzerine o, Cibril'dir demiştir.

(40) Meryem (19) = 16 - 17.

(41) Zâriyât (51) = 24 - 28.

(42) Hûd (11) = 78 - 79: Burada «onlarla evlenin»deki gaye Saîd b. Cübeyr'e göre: Hz. Lût'un öz kızları değil, kavminin kızlarıdır. Onları kendisine nisbet etmesi, her peygamberin, kendi kavminin manevi babası hükmünde olmasındandır. Hz. Lût'un da ancak iki kızı vardı. Bkz. Hasan Basri Çantay, Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim, I-III c., İstanbul, 1969, c. I, s. 337, dp. no, 37.

duvardan mescide tırmanmışlardı. (Hz. Davud mescidde daima ibadetle meşgul olduğu için muhafızlar kapısından kimsenin içeri girmesine müsaade etmezlerdi.) O vakit Davud'un karşısına girivermişlerdi de, o bunlardan telaşa düşmüştü. «Korkma» dediler. Biz iki davacıyız. Birimiz ötekinin hakkına tecavüz etti. Şimdi sen aramızda adaletle hükmet. Aşırı gitme, bizi doğru yolun ortasına çıkar.» (43)

5) Hz. Ömer'in rivayet ettiği hadîste mechul bir insan şeklinde melek gelir: «Biz Rasûlullah'ın huzurunda oturmaktayken üzerimize bir adam çıka geldi. Bembeyaz elbiseli, simsiyah saçlı idi. Üzerinde yolculuk eseri görünmüyordu ve bizden hiç kimse onu tanıımıyordu. Rasulullah'a İslâm'dan, İman'dan, İhsan'dan ve Kıyamet'den sorular sordu. Rasulullah sorulara tafsilatlı cevap verdi. Nihayet gidince Rasulullah ashabına: «Bu soranın kim olduğunu biliyor musunuz?» buyurdu. Onlar: «Allah ve Rasulu daha iyi bilir» dediler. Hz. Peygamber: «O Cibrîl'dir, size dininizi öğretmek için gelmiştir.» buyurdu.» (44)

4 — Melekler Allah tarafından muktedir kılınmış olup, harikulâde kuvvete sahiptirler:

a — Adaletleri az olduğu halde, Allah'ın Arş'ını taşırlar: «Gök yarılr; o gün düzeni bozulur. Melekler onun çevresindedirler; o gün Rabbinin arşını onlardan başka sekiz tanesi yüklenir.» (45)

b — Meleklerden bazıları öyle bir çılgılık atar ki semâ ve yerdeki her şey ölür: «Sûr'a üflenince, Allah'ın dilediği bir yana, göklerde olanlar, yerde olanlar hepsi düşüp ölür. Sonra Sûr'a bir daha üflenince hemen ayağa kalkıp bakışır dururlar.» (46)

c — Hz. Lût'a gelen melekler, kavminin topraklarını bir defada altıniüstüne çevirdiler: «Buyruğumuz gelince oraların altını üstüne getirdik; Üzerine de Rabbinin katından, işaretli olarak yığın yığın sert taş yağdırdık. Bunlar zalimlerden hiç bir zaman uzak olmayacaktır.» (47)

5 — Melekler, Allah'a itaat ederler, ibadetlerinde asla kibirlenmezler, yorulmazlar ve devamlı olarak O'nu zikrederler :

(43) Sâd (38) = 21 - 22.

(44) Buhârî, Sahihu'l-Buhârî, c. I, Kitabu'l-İman, 36 (s. 18); Müslim, Sahih-i Müslim Tercemesi ve Şerhi (trc. Ahmed Davudoğlu), I - XI c., İstanbul, 1977, c. I, s. 104 - 107.

(45) Hâkka (69) = 16 - 17: Arşı yüklenen melekler: Sekiz saf melek, sekiz sınıf melek; şu anda ise dört melektir. Bkz. Çantay, a.g.e., c. III, s. 1083, dp. 30.

(46) Zümer (39) = 68.

(47) Hud (11) = 82 - 83; Ayrıca Hadisler için bkz.: Arş taşıyıcıları: İbn Hanbel, Müsned, c. I, s. 218; c. V, s. 279; c. II, s. 26; c. III, s. 10; c. III, s. 73.

a — Göklerde ve yerde bulunan kişiler O'nundur. O'nun huzurundaki kişiler kendisine ibadet etmekten asla kibirlenmezler, yorulmazlar da. Onlar gece gündüz ara vermeyerek O'nu tesbih ve tenzih ediyorlar. (Onların tesbihleri, âdemoğullarının soluk alıp vermesi gibi fasılasız ve tabiidir.)» (48)

b — Hz. Âdem'in yaratılışı kıssasında meleklerin şu özellikleri belirtiliyor: «Rabbin meleklerle «Ben yeryüzünde bir halife var edeceğim» demişti; melekler, «orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi var edeceksin? Oysa biz Seni överek yüceltiyor ve Seni devamlı takdis ediyoruz» dediler; Allah «Ben şüphesiz sizin bilmediklerinizi bilirim» dedi.» (49)

c — Melekler, Allah'ın izni olmaksızın söz söylemezler ve emri ilâh üzere amel ederler: «Melekler, sözleriyle asla Allah'ın önüne geçemezler. Allah emretmedikçe onlar hiç bir şey söyleyemezler; ancak O'nun emri üzerine iş işlerler.» (50)

6 — Melekler, Allah'a yakındırlar ve değerlidirler: «Doğrusu. Rabbinin katında olanlar, O'na kulluk etmekten büyüklenmezler. O'nu tenzih ederler ve yalnız O'na secde ederler.» (51)

7 — Melekler, nikahla çoğalmazlar, irade ve ihtiyarları yoktur. Erkeklik ve dişilikleri olmayan varlıklardır:

a — «Rabbiniz oğulları size ayırdı, seçti de kendisi için kız olarak melekleri mi edindi? Doğrusu siz büyük söz söylüyorsunuz.» (52)

b — «Ey Muhammed Putperestlere sor, kızlar senin Rabbinin de erkekler onların mı? Yoksa melekleri kız olarak yarattığımızda onlar hazır mı idiler?» (53)

c — «Onlar, Rahman olan Allah'ın kulları melekleri de dışı saydılar. Yaratılışlarını mı görmüşler? Onların bu şahidlikleri yazılacak ve sorguya çekileceklerdir.» (54)

8 — Melekler, Nebî ve Resullere Allah'ın emir ve nehiyelerini tebliğ etmek ve başka işler için de elçilik yaparlar:

(48) Enbiya (21) = 19 - 20.

(49) Bakara (2) = 30.

(50) Enbiya (21) = 27.

(51) A'raf (7) = 206.

(52) İsrâ (17) = 40.

(53) Sâffât (37) = 149 - 150.

(54) Zuhruf (43) = 19.

«Hamd, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler kılan Allah'a mahsustur...» (55)

9 — Melekler, semâ ile yer arasında çarpışma tesiri altında kalmaksızın inerler ve çıkarlar: «Melekler ve Cebrâil mikdarı ellibin yıl olan o decelere bir günde yükselirler.» (56)

10 — İsyan etmeseler bile Allah'tan korkarlar ve ibadetlerine devam ederler :

a — «O'nu (Allah'ı), gök gürlemesi hamd ile, melekler de korkularından tesbih ederler...» (57)

b — «Göklerde ve yerde bulunan her canlı ve Melekler, büyüklük taslamaksızın Allah'a secde ederler. Fevklерinde olan Rablerinden korkarlar ve emrolundukları şeyleri yaparlar.» (58)

11 — Melekler, insanlardan önce yaratılmışlardır :

a — Hz. Âdem'in yaratılış kıssası: «Rabbin meleklerle «Ben yeryüzünde bir halife var edeceğim» demişti; melekler, «orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi yaratacaksın?...» (59)

b — Allah Âdem'in yaratılmasından sonra meleklerle secde etmelerini emretmiştir: «Rabbin meleklerle: «Ben, balçıktan, işlenebilen kara topraktan bir insan yaratacağım. Onu yapıp rûhumdan üflediğimde ona secdeye kapanın» demişti. Bunun üzerine, İblis'in dışında bütün melekler hemen secde ettiler. O, secde edenlerle beraber olmaktan çekindi.» (60)

12 — Meleklerden ikili, üçlü, dörtlü ve daha çok kanatlı olanları vardır: «Hamd, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler kılan Allah'a mahsustur...» (61)

13 — Melekler ruhânî varlıklardır :

a — «O gün ruh (Cebrâil) ve melekler saf halinde ayakta duracaklardır...» (62) Âyette geçen «Ruh» bir melektir. (63)

(55) Fatır (35) = 1.

(56) Meâric (70) = 4.

(57) Ra'd (13) = 13.

(58) Nahl (16) = 49 - 50.

(59) Bakara (2) = 30.

(60) Hicr (15) = 28 - 30; Bakara (2) = 34; A'raf (7) = 11; İsrâ (17) = -61; Kehf (18) = 50.

(61) Fatır (35) = 1.

(62) Nebe' (78) = 38.

(63) Çantay, a.g.e., c. III, s. 1137 - 1139, dp. no: 40 (Nebe' (78) = 38 in dp.): Burada «Ruh» hakkında geniş bilgi verilmektedir.

b — «Melekler ve ruh (Cebrâil) o gecede Rablerinin izniyle her türlü iş için inerler.» (64) Âyetten geçen «Ruh» bir melek ismidir veyahut da Melekler bir nevi ruhtur. (65)

14 — Melekler, asla isyan etmezler, masumdurlar: «...Melekler vardır memurdur ki onlar Allah'ın kendilerine emrettiği şeylere asla isyan etmezler. Neye de memur edilirlerse yaparlar.» (66)

C — Meleklerin İsimleri ve Vazifeleri

I — Büyük Melekler :

a — Cebrâil : Görevleri çoktur. Daha ziyade vahiy meleği olarak bilinir: Nebî ve Resullere vahiy getirir, Allah'ın emir ve nehiyelerini tebliğ eder. Hadîs-i Şeriflerde Cebrâil ve Cibrîl, fakat Kur'an'da Cibrîl, Rûhu'l-Kudûs, Rûhu'l-Emîn, Ruh, Zamir ve Atîf... olarak geçmektedir.

Cibrîl olarak üç yerde geçmektedir :

1 — «De ki, «Cibrîl'e düşman olan kimse Allah'a düşmandır», çünkü O, Kur'an'ı Allah'ın izniyle kendinden öncekini tasdik ederek, yol gösterici ve insanlara müjdecî olarak senin kalbine indirmiştir.» (67)

2 — «Allah'a meleklerine, peygamberlerine, Cibrîl'e ve Mikâil'e düşman olan kimse inkâr etmiş olur. Allah şüphesiz, inkâr edenlerin düşmanıdır.» (68)

3 — «Ey Peygamber'in eşleri (Hz. Aîşe ve Hafsa)! Eğer ikiniz de Allah'a tevbe ederseniz, kaymış olan kalbleriniz düzelmiş olur. Eğer eşinizin aleyhinde yardımlaşarak bir şey yapmağa kalkarsanız, bilin ki Allah onun dostu, bundan başka Cibrîl, iyi müminler ve melekler de yardımcıdır.» (69)

Rûhu'l-Kudûs, temiz ruh, temizliğin aslı, özeti ve sırrı... gibi manalara gelmektedir. Dört yerde geçmektedir :

1 — «...Meryem'in oğlu İsa'ya da beyyineler (mucizeler) verdik ve onu Rûhu'l-Kudûs (Cebrail) ile destekledik...» (70)

(64) Kadir (94) = 4.

(65) Çantay, a.g.e., c. III, s. 1207, dp. no: 7.

(66) Tahrîm (66) = 6.

(67) Bakara (2) = 97.

(68) Bakara (2) = 98.

(69) Tahrîm (66) = 4.

(70) Bakara (2) = 87.

2 — «Allah, «Ey Meryem'in oğlu İsa! Sana ve anana olan nimetimi an» demişti. Seni Rûhu'l-Kudûs (Cebrâil) ile desteklemiştim...» (71)

3 — «Ey Muhammed! De ki: «Kur'an'ı; Rûhu'l-Kudûs (Cebrâil) Rabbinin katından, inananların inançlarını pekiştirmek, müslümanlara doğruluk rehberi ve müjde olmak üzere gerçeğe indirmiştir.» (72)

4 — «...Meryem'in oğlu İsa'ya o beyyineleri (...mucizeleri) biz verdik ve onu Rûhu'l-Kudûs (Cebrâil) ile destekledik...» (73)

Rûhu'l-Emîn olarak bir yerde geçmektedir: «Onu (Kur'an'ı) Rûhu'l-Emîn (Cebrâil) indirmiştir.» (74)

*Ruh = Cebrâil olarak ise altı yerde geçmektedir:

1 — «O, kendi emriyle kullarından kimi dilerse ona (peygamberine) vahiy ile melekleri (Cebrâil'i) indirir...» (75)

2 — «Melekler ve Cebrâil mikdarı ellibin yıl olan o derecelere bir günde yükselirler.» (76)

3 — «Cebrâil ve meleklerin dizi dizi durdukları gün, Rahman olan Allah'ın izni olmadan kimse konuşmayacaktır.» (77)

4 — «Melekler ve Cebrâil o gecede Rablerinin izniyle her türlü iş için inerler.» (78)

5 — «...Biz ona ruhumuzu (Cebrâil'i) göndermiştik de ona tam bir insan olarak görünmüştü.» (79) Bu âyetin devamında isim zikretmeksizin zamir ve atıf halinde bir kaç defa geçmektedir.

6 — «Ey Muhammed! Sana rûh'un ne olduğu soruyorlar, de ki: «Rûh, Rabbimin emrinden ibarettir. Bu hususda size pek az bilgi verilmiştir.» (80)

(71) Maide (5) = 110.

(72) Nahl (16) = 102.

(73) Bakara (2) = 253.

(74) Şuarâ (26) = 193.

(75) Nahl (16) = 2.

(76) Meâric (70) = 4.

(77) Nebe' (78) = 38.

(78) Kadir (97) = 4.

(79) Meryem (19) = 17. Bu âyetin devamında isim zikredilmeksizin Hz. Meryem ile karşılıklı konuşulmaktadır.

(80) İsrâ (17) = 85.

Bu âyette geçen «Rûh»un, Cebrâil olduğu da bildirilmektedir. (81)
Ayrıca «Rûh»; Kur'an, Can, Allah'ın ruhu olarak da geçmektedir. (82)

Allah Teâlâ, Cebrâil'i tebliğ hususunda şu sıfatlarla övmüştür : (83)

1 — Elçidir ki diğer meleklerin içinden seçilmiştir.

2 — Kerimdir.

3 — Kuvvet ve kudret sahibidir.

4 — Mekindir; yüksek mevki sahibidir.

5 — Meleklerin reisidir: melekler arasında kendisine itaat edilir.

6 — Emindir. Allah'ın söz ve iş bakımından yapmış olduğu tebliğ-lerde güvenilendir.

b — Mikâil : Kullarının rızıklarını ayarlayan melektir. İman esasları içindedir, Cebrâil ile birlikte geçmektedir: «Allah'a meleklerine, peygamberlerine, Cebrâil'e ve Mikâil'e düşman olan kimse inkâr etmiş olur. Allah şüphesiz, inkâr edenlerin düşmanıdır.» (84)

c — İsrâfil : Kıyamette Sûr'u üfürmekle görevlidir. Nefha-i üla adı verilen ilk sûru üfürür. Gök ve yerde bulunan her şey helâk olur. Sadece Allah'ın istisna ettikleri kalır. Zira Allah Teâlâ vasıtasız olarak ruhları kabzetme görevi vermiştir. Sonra ikinci Sûr'u üfürür.

İsrâfil kelimesi, Kur'an'da açık olarak geçmemekte; «Davetçi» olarak geçmektedir ki «İsrâfil» demektir. (85)

d — Azrâil: Ölüm meleğidir. Ölümle görevli olan meleklerin reisi-

(81) Çantay, a.g.e., c. II, s. 526 - 528 (İsrâ (17) = 85): dp. no. 83 de geniş bilgi verilmektedir. Genel olarak: Ruh=melek=Cebrâil...dır.

(82) Bkz. Sâd (38) = 72; Şuâra (42) = 52; Enbiyâ (21) = 91; Tahrîm (66) = 12; Hicr (15) = 29.

(83) Tekvîr (81) = 19 - 21: Bu Kur'an, arşın sahibi katında değerli, güçlü, sözlü dinlenen ve güvenilen şerefli bir elçinin getirdiği sözdür. «Ayrıca yukarıda «Ruhu'l-Kudûs ve Ruhu'l-Emîn»...» gibi isimlerle zikredilen âyetlere bkz. Sahih hadislerde Hz. Aîşe'den; Hz. Rasulün Cebrâil'i iki defa aslı suretinde gördüğü rivayet edilir: 1 - Sîdre-i Müntehâ yanında İsrâ Gecesinde, 2 - Mekke'nin aşağısında Ecyâd ismi verilen bir yerde. Bkz. el-Gazzâlî (v. 505/1111), Faysalatu't-Tefrika Beyne'l-İslâm ve'z-Zendaka, Mısır, 1907, s. 6.

(84) Bakara (2) = 98. Sahih hadislerde de geçmektedir.

(85) Tâ-hâ (20) = 108. Sûr ile ilgili âyetler: Zümer (39) = 68; En'am (6) = 73; Yâsin (36) = 51; Tâ-hâ (20) = 102...

dir. (86) Kur'an'da «Ölüm meleği» olarak geçmekte, «Azrâil» olarak geçmemektedir.

II — Hameletü'l-Arş: Arşı taşıyan meleklerdir :

1 — «Arşı yüklenen ve çevresinde bulunanlar...» (87)

2 — «Melekler onun çevresindedirler; o gün Rabbinin arşını onlardan başka sekiz tanesi yüklenir.» (88)

III — Arşın Etrafında Allah'ı Tesbih Ederek Tavaf Eden Melekler :

Allah'ın sayısız melekleri vardır. Bunlardan bir çoğu sadece Allah'ı tesbih etmektedirler:

1 — «Melekleri, arşın etrafını çevirmiş oldukları halde, Rablerini hamd ile överken görürsün...» (89)

2 — «Arşı yüklenen ve çevresinde bulunanlar, Rablerini överek tesbih ederler; O'na inanırlar...» (90)

IV — Cennet Melekleri : Cennette bulunan bu melekler, cennetin kapılarından girerek müminlere selâm vererek hal ve hatırını sorarak tebrik ederler: «...(Adn cennetlerinde) melekler her kapıdan yanlarına girip: «Sabretmenize karşılık size selâm olsun; burası dünyanın ne güzel bir sonucudur!» derler.» (91)

V — Cehennem Melekleri : Kur'an'da isimleri zebâniler olarak geçmektedir. Sakar adındaki cehennemde azab görenleri takip eden zebani sayısı ondokuzdur :

1 — «Sen biliyor musun cehennem nedir? O, ne geri bırakır ne de azabdan vaz geçer. İnsanın derisini kavurur. Orada ondokuz bekçi vardır. Cehennemin bekçilerini yalnız meleklerden kılmışızdır. Sayılarını bildirmekle de, ancak inkâr edenlerin denenmesini ve kendilerine kitap verilenlerin kesin bilgi edinmesini ve inananların da imanlarını artması sağladık. Kendilerine kitap verilenler ve inananlar şüpheye düşmesinler...» (92)

(86) Sahih hadis-i Şeriflerde geçmektedir. Ölüm meleği: Secde (32) = 11; En'am (6) = 61... gibi.

(87) Mümin (40) = 7.

(88) Hâka (69) = 17.

(89) Zümer (39) = 75.

(90) Mümin (40) = 7.

(91) Ra'd (13) = 23 - 24.

(92) Müdnessir (74) = 27 - 31.

2 — «Cehennemin bekçileri onlara şöyle dedi:...» (93)

Zebânîler birer azap melekleridir: «Ama bundan vazgeçmezse, and olsun ki, onu perçeminden, yalancı ve günahkâr perçeminden cehenne me sürükleriz. O zaman, kafadarlarını çağırırsın, Biz de zebânîleri (azap meleklerini) çağıracağız.» (94)

Cehennem meleklerinin reisi ve haznedarının ismi «Malik»tir: «Cehennemde şöyle seslenirler: «Ey Malik Rabbin bizi öldürsün.» O da: «Siz behemal azabda kalıcılarsınız» dedi.» (95)

VI — İnsanlarla Görevli Olan Melekler :

a — İnsanlar daha ana rahminde iken ruh üflemeyle görevli olan; Amellerinin, Ömürlerinin, Rızıklarının, Ecellerinin, Saadet ve Şekavetlerinin yazılıp tesbit edilmesiyle görevli olan melekler vardır :

Bu husus çeşitli ve sahih hadisler ile sabittir: «Sizden birinizin yaratılışı ana karnında kırk günde meydana gelir: Alaka olur. Sonra da zamanla et parçası «Müdga» olur. Sonra da Allah Teâlâ bir melek gönderir. O na ruh üfler ve şu dört kelimeyi yazmakla (söylemekle) emrolunur: Rızıkını, Ecelini, Amelini, Şakî veya Saîd olacağını...» (96)

b — Mükelleflerin amellerini takip, onları koruma, sayma, yazma ve amel defterlerini tesbit etmekle görevli Melekler : Bunlar insanların yaptıkları hayır ve şer ne varsa hepsini bilme gücüne sahiptirler. Hiç bir gaflete düşmeksizin ve unutmaksizin bunları tesbit ederler. Her insanın amelini takip ve tescil için iki melek vardır. Bu melekler daima bizimle beraberdirler. Bizden hiç ayrılmazlar. Fakat bizim sezgilerimizden uzaktırlar :

1 — «Sağında ve solunda, onunla beraber oturan iki alıcı melek, yanında hazır birer gözcü olarak söylediği her sözü zaptederler.» (97)

2 — Halbuki amel ve hareketlerinizi daima gözetleyen melekler, çok şerefli yazıcılar vardır ki, onlar ne yapıyorsanız bilirler.» (98)

3 — «Amel defteri kendisine sağından verilen kimse, kolay geçireceği bir hesaba çekilir ve arkadaşlarının yanına sevinçle döner: Amel def-

(93) Zümer (39) = 71.

(94) Alak (96) = 15 - 18.

(95) Zuhruf (43) = 77.

(96) Müslim. Sahih-i Müslim, c. VIII, s. 44, hadis no: 1 (Kitabu'l-Kader); Buhârî, Sahih-i Buhârî, c. VII, s. 210 (Kitabu'l-Kader).

(97) Kâf (50) = 17 - 18, 21 - 25.

(98) İnfitar (82) = 10 - 12.

teri kendisine arkasından verilen kimse: «Mahvoldum» diye bağırır ve cılgın alevli cehenneme girer.» (99)

4 — «...Size bekçi melekler yolluyor.» (100)

c — Hafaza melekleri : Bu melekler, Allah'ın emriyle gizli veya açık şer sahibi şeylerin kötülüğünden ve zarar verici şeylerin tehlikesinden insanları korur. Bu sebeple insana bu şer ve tehlikelerden ancak Allah'ın kazası ve kaderinde bulunanlar isabet eder.

«İnsanoğlunun önünde, arkasında kendisini Allah'ın emriyle gözetleyecek takipçi melekler vardır.» (101) Bu âyette meleklerin insanları, bütün bulunduğu yönlerden, önden ve arkadan gelecek gizli ve açık tehlikelerden koruduğu anlaşılmaktadır. (102)

ç — Ruhları kabzetmekle görevli melekler : Bu melek sınıfının reisi, «Azrail»dir.

1 — «...Nihayet her hangi birinize ölüm geldi mi o elçilerimiz, onlar artık ve eksik bir şey yapmaksızın, onun ruhunu alırlar.» (103)

2 — «Ey Muhammed De ki: «Size vekil kılınan ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.» (104)

Ölüm melekleri ikiye ayrılır :

Nâziât : Kafirlerin ruhlarını şiddetle ve azab vererek alan meleklerin adıdır.

Nâşitât : Müminlerin ruhlarını eziyetsiz ve kolayca alan meleklerin adıdır.

«And olsun kafirlerin cesedlerine boğulmuş olan ruhlarını tâ derinliklerinden söküp koparan; müminlerin canını ise rıfk (kolaylık) ile çıkaran ölüm meleklerine.» (105)

(99) İnşikak (84) = 7 - 12.

(100) En'am (6) = 61.

(101) Ra'd (13) = 11.

(102) Gece ve gündüz, nöbet tutan melekler. Bkz. Çantay, a.g.e., c. I, s. 368-369, dpn, no: 6.

(103) En'am (6) = 61.

(104) Secde (32) = 11.

(105) Nâziât (79) = 1 - 2; Ayrıca Allah'a inanmayan kötü ruhlu insanlara ilâhî cezayı vermekle görevli melekler de vardır: «Onlar halâ kendilerine ille meleklerin gelmesini, yahut bizzat Rabbinin gelmesini veya Rabbinin âyetlerinden birinin yüzlerini mi bekliyorlar?» bk. En'am (6) = 158; «Melekler, O kafirlerin yüzlerine ve arkalarına vura vura ve «tadin cehennem azâbını» (diye diye) canlarını alırken görmeliydi...» bk. Enfâl

VII — Bu Dünya Âleminde Diğer İşler İle Görevlendirilmiş Melekler :

Hayatlarını saf bağlayarak ibadet ile geçiren melekler, Bulutları süren melekler, şeytanları insanlara taarruzdan men eden melekler, çeşitli işleri yerine getirmekle görevli olan melekler... vardır :

1 — «Saflar bağlayıp duranlara, sevk-u idare ve men-u zecredenlere, zikir okuyan meleklerle yemin ederim ki...» (106)

2 — Esip savuran rüzgârlara, yağmur yüklü bulutlara, kolayca süzülen gemilere ve işleri yöneten meleklerle and olsun ki...» (107)

D — Meleklerin Adedi :

Allah Teâlâ'nın meleklerinin adedi bilinmiyor. Verilen âyetlerden de anlaşılacağı üzere Meleklerin adedi çoktur : «Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez.» (108) buyuran Allah bunu açıkca bildiriyor. Yine Allah'ın Resulü Hz. Muhammed de şöyle belirtiyor: «Ebû Saîd el-Hudrî'den rivayet edilmiştir: dedi ki: Resulullah (S.A.V.) şöyle buyurdu: «İnsanların yazıcılarından (sevap ve günahları yazan meleklerinden) fazla olarak Allah'ın yeryüzünde dolaşan melekleri vardır, ki Allah'ı zikreden cemaatler buldukları zaman «aradığınıza koşun» diye çağırışlar ve derhal gelerek onların çevresini, dünya göğüne kadar (yükselen bir abid şeklinde çevirirler...)» (109)

E — Meleklerle İman :

Daha önce de belirttiğimiz üzere meleklerle iman, Allah'a imandan hemen sonra gelmekte; Melekleri inkâr; Kitapları, Peygamberleri inkâr manasına gelmektedir: «Peygamber ve inananlar, ona Rabbinden indirilene inandı. Hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inandı...» (110)

SONUÇ

Yahudiliğin Kutsal Kitabı Tevrat'da (Eski Ahit'de) meleklerin önemli bir yer tutmadığı açıkca görülür. Meleklerin nuranî, ruhânî ve masum ol-

(8) = 50; Allah'ın peygamberlerine, iman sahiplerine kuvvet veren; üzüntülü ve sıkıntılı anlarında ise onları teselli ederek morallerini yükselten melekler vardır: «O, Ben size, birbiri peşinden bin melekle yardım ederim» diye cevap vermişti» bk. Enfâl (8) = 9; Ayrıca insanlar ölünce, kabirde Münker ve Nekir adında iki melek soru sorarlar. Bu hususda sadece Tirmizi'de Ebû Hureyre'den rivayet ettiği hadis'de var.

(106) Sâffât (37) = 1 - 3.

(107) Zâriyât (51) = 1 - 4.

(108) Müddessir (71) = 31.

(109) İbn Hanbel, Müsned, c. II, s. 251; Tirmizi, Sünen-i Tirmizi ve Tercemesi, c. VI, Dua babı, XII, s. 176 - 177 (Hadis no: 3832).

(110) Bakara (2) = 285.

madıkları böylece vahiy indirmede emin olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Kur'an'daki melek ve meleklerle imana şu hususlar uymamaktadır :

1 — Melekler, tam bir insan şeklinde (111) ve kanatlıdır. (112) Bu gün ibadethanelerindeki resim ve heykeller de bunun en açık delilidir.

2 — Melekler masum değildir; yalan söyleyip kandırabilmektedir. (113)

3 — Melekler, ateşten yaratılmıştır; kötü işler yapabilmekte, şeytan olabilmektedirler. Şeytan (Sammuel), kötü meleklerin başıdır. (114)

4 — Melekler, Allah'ın oğullarıdır. (115)

Hristiyanlığın kutsal Kitabı İncil (Yeni Ahit) de melekler ve onlara iman, Tevrat'dan daha önemli bir yer tuttuğu görülür. İslâmiyetin Kutsal Kitabı Kur'an'daki melek ve meleklerle imana benzer ifadeler bulunmaktadır. Fakat şu hususlar, bulunmamaktadır :

1 — Melekler, şeytan (İblis) ile aynı cinsten yaratılmıştır. İblis'in melekleri dahi vardır. (116)

2 — Melekler, insanlar gibi günah işleyebilirler. (117)

3 — Melekler, masum değildir; iyi ve kötuları vardır. (118) Kötuları cehenneme gidecektir. (119) Fakat diğer taraftan da cinsiyetlerinin ve şehvî taraflarının olmadığı zikredilerek (120) çelişkiye düşülmüştür.

4 — Melekler Allah'ın oğullarıdır. (121)

Bugün kanatlı ve insan şeklindeki meleklerin resimleri ve heykelleri kiliselerde ve evlerde bulunmaktadır.

Müslümanlığın Kutsal Kitabı Kur'an-ı Kerim'de çok kısa olarak belirttiğimiz yukarıdaki meleklerle ait hususiyetlerin bulunmadığı hatta açıkça bunları yalanlayan, bu şekilde inananların Allah'ı inkâr ettikleri kabul edileceği bildirilmektedir. Kur'an'a göre melekler şöyledir :

1 — Melekler, nurdan yaratılmıştır, ruhanîdir. (122) Kanatları var-

(111) Hâkimler, XIII, 3, 6, 9, 11 - 13, 15 - 20; İşaya, VII, 3 - 4.

(112) İşaya, VII, 2.

(113) I. Kırallar, XXII, 2 - 23.

(114) I. Samuel, XVI, 13 - 16; I. Krallar, XXII, 21 - 23.

(115) Tekvin, VI, 1.

(116) Matta, XXV, 4.

(117) Matta, XXV, 41.

(118) Matta, XXV, 41 - 42.

(119) Matta, XIII, 41 - 42; 49 - 50.

(120) Matta, XXII, 30.

(121) İbranilere Mektup, I, 4 - 5.

(122) Nebe' (78) = 38; Kadir (97) = 4.

dır. Fakat, dünyada görülenlere benzemez, bir semboldür, çabukluklarını belirtmek için bildirilmiştir. İnsan şekline girebilirler fakat daima insanlara görünmemektedirler, insan değildirler. Tasavvur ve resimle, heykelle gösterilemez, ibadethanelerde ve diğer yerlerde asla şekli yoktur.

2 — Melekler, masumdur asla günah işlemezler, ancak ibadet ederler.

3 — Meleklerde erkeklik ve dişilik yoktur, çoğalmazlar.

4 — Melekler, şeytandan ayıdır, emindirler, asla kandırmazlar...

Görüldüğü üzere bu günkü Tevrat ve İncil tahrif edilmiştir; Tamamı Allah kelâmı değildir, içindeki çelişkiler ve meleklerle ait bildirilenler, insan elinin uzandığını, sonradan yazıldığını açıkça göstermektedir.

الملائكة وخصائصها في كتب السماوية اليوم (x)

دورموش أوزبك (xx)

هذا البحث يتكوّن من قسمين أساسيين

القسم الأول يحتوي على تثبيات حقيقة الملائكة وصفاتهم وأهميتهم والايان بهم . وبين هذه الصفات والخصائص بالإشارة الى أماكن الملائكة في خاصة في الكتب المنزلة كالقرآن والتوراة والانجيل والزبور . ثم يوضح السوجهات التي توجد هناك فرق بين القرآن والكتب السماوية الأخرى .

القسم الثاني يبين لنا أن المعلومات الموجودة في الكتب في الكتب السماوية خارج القرآن تحتوي على تناقضات بعيدة المدى ولا سيما بين نصوص الانجيل نفسها وبين التوراة والزبور ، ويوضح أن هذه النصوص في هذه الكتب قد وصل اليها يد البشر وحرفوها ولا سيما فيما يتعلق بالملائكة ويحصل على نتيجة أن هذه النصوص في هذه الكتب ليست من عنده سبحانه تعالى بل من صنع البشر وأن ليس في القرآن لنا تناقضات ولا تحريفات بل كل ما جاء فيه من معلومات في الموضوع من عند الله تعالى .

(x) هذه خلاصة مقالتنا التي قدمناها في سنة : ١٩٨٨ م

(xx) الدكتور في علم الكلام والفلسفة الاسلامية في كلية الالهيات

بجامعة سلجوق .